

Puntaires d'Arenys

Arenys de Mar

Ubicació

Comarca: Maresme
Lloc/Adreça: Arenys de Mar

Coordenades:

Latitud: 41.581783098545
Longitud: 2.5482246279716
UTM Est (X): 462341
UTM Nord (Y): 4603442

Classificació

Número de fitxa 08006 - 421
Àmbit: Patrimoni immaterial
Tipologia Tècnica artesanal
Estil / època: Modern Contemporani
Segle XVI-XXI
Estat de conservació Bo
Protecció Inexistent
Tipus de protecció: Inexistent
Accés Obert
Ús actual: Social
Titularitat Pública

Fitxes associades:

[Ret fi o punta d'Arenys](#)

[Trobadra de puntaires](#)

Autoria de la fitxa Jordi Montlló Bolart
Data de registre de la fitxa: dt., 09/05/2023 - 11:45

Descripció

Les puntes de coixí són un teixit que resulta d'encreuar fils enrotllats en boixets, tot seguint el dibuix d'un patró; formant torsions, trenes, tramats i diversos punts. Els materials indispensables són un coixí rodó (no usat a Catalunya) o allargat, boixets, un patró, fil i agulles. Els fils, de cotó o de seda, es subjecten al coixí amb les agulles i es treballen en parells. També es poden utilitzar fils metàl·lics, de llana i de fibres sintètiques. Els colors més freqüents són el blanc i el negre; les agulles són de cap (abans eren de llautó però ara són d'acer inoxidable). També es poden fer servir el que se'n diu agulles de "guarniment", els mata-sogres (amb el cap de vidre o plàstic) i els perpals, que són més grossos i s'usen per fixar els patrons al coixí.

La tècnica de fer puntes presenta moltes varietats; sempre hi ha una combinació de punts bàsics: punt sencer (creu, volta i reu) i mig punt o vol i boixet (volta i creu). La punta resultant es divideix en peu, cos o fons i cap, excepte l'entredós que té dos peus i no té cap.

Els punts i les puntes tenen noms posats per les mateixes puntaires a fi i efecte de diferenciar-ne entre la gran varietat que hi ha. Els noms poden ser ben curiosos: gra d'ordi, el sepulcre, el campanar de St. Iscle, la flor d'ametller, la barca, la petxina, el cul de gallina, els mirallets, el cargol, l'oliva, etc.

Les puntaires d'Arenys van donar fama internacional al ret fi català o punta d'Arenys, que s'assembla a la blonda però es diferencia pel fons de tul adornat amb punt d'esperit, que es fa amb fil de cotó blanc molt fi.

Observacions:

A la Catalunya de final del segle XIX, la puntaire apareix representada a la literatura i l'art com el prototip de la dona catalana forta i treballadora. Aquesta imatge estava molt allunyada d'una realitat en què les puntaires treballaven moltes hores, sense cap mena d'estabilitat laboral i en un moment en què les empreses anaven desapareixent per influència de la mecanització. La literatura, en lloc de fer un retrat realista de la situació de les puntaires, també es dedicarà a forjar una imatge de l'abnegació i el sacrifici.

L'any 1885 Marià Castells i Diumeró va encarregar al sabadellenc Manel Ribot i Serra un poema que lloés el treball de la puntaire i així va néixer la història de la jove Agnès.

Els versos de *La Puntaire* van impressionar la societat del moment, tant que Clovis Emeric, pseudònim de Lluís Almerich, en va fer una novel·la amb el mateix nom; Ramon Campmany, una obra de teatre; i José Claramunt, una pel·lícula. I en destaquem, també, una cançó popular que el projecte Càntut ha recuperat.

Jacint Verdaguer també va escriure un poema dedicat a la puntaire, probablement inspirat en les seves estades al Maresme. El poema *La puntaire* és fruit del recull de tradicions i llegendes que el poeta de Folgueroles reelabora convertint-les en poemes. El poeta el va escriure en el moment en què preparava els materials que configurarien el volum *Pàtria*. *La puntaire* està dedicada a un dels principals empresaris de puntes de Barcelona, Josep Fiter. De fet, aquest prestigiós rander va assessorar al poeta per escriure el poema.

Cal destacar també la presència del món puntaire a l'obra poètica de Salvador Espriu.

Diversos artistes i il·lustradors han representat la figura de la puntaire, en el Museu podeu veure a l'escala del Museu, el cartell de l'exposició de puntes d'Arenys de Munt l'any 1906 realitzat per l'arquitecte Enric Sagnier o la il·lustració per al llibre *l'ermità Maurici* realitzat per Joan Colom Agosti.

En l'escultura cal destacar *La Puntaire* realitzada per Cèsar Cabanes i Badosa, que es pot veure a la Sala 3, L'any 2003 l'Associació d'Amics de la Puntaire va produir en bronze i avui es pot veure al costat de l'Ajuntament d'Arenys de Mar.

Història

L'elaboració de puntes de coixí o de boixet és una de les tradicions documentades més antigues d'Arenys. La primera documentació on figuren puntaires d'Arenys és al llibre de comptes del rander Joan Clavell, de l'any 1698. S'hi especifica el lliurament de fil i l'encàrrec de la mostra "les dues roses" a la puntaire Maria Horta. En el "Diario de viajes hechos en Cataluña" de Francisco de Zamora (1785-1790) també es parla de les puntaires d'Arenys. Les puntes de boixet, dites així, per la fusta de boix amb què es feien els boixets, eren un producte molt apreciat en el comerç amb les amèriques. Però el punt més àlgid a Arenys, es desenvolupa en els tombants del segle XX (1900).

Els randers eren els comerciants que venien les puntes; donaven el fil a les puntaires i recollien el producte final a canvi d'un mòdic preu. Un dels randers més importants fou la família Castells, que inicien el negoci l'any 1862. La producció de puntaires i randers va crear una important indústria que va obrir camí a l'exportació. Un altre rander, aquest instal·lat a Arenys de Munt, és Josep Viñals i la seva esposa Josepa Rossell. El negoci iniciat l'any 1880 va continuar fins l'any 1989 per la neta Mercè Badia.

Aquesta activitat no era pas lúdica, com ara, sinó un complement econòmic molt important per les famílies. Només així es pot entendre el canvi de dedicació de tota aquesta mà d'obra femenina a la incipient industrialització del municipi. La relació temps de dedicació - benefici econòmic no deixava cap mena de dubte. Era més rendible treballar a la fàbrica. Tot i que no es va perdre mai la tradició de fer puntes, ara potser amb d'altres objectius.

Un dels esdeveniments històricament més importants dins el món de la punta, és l'exposició que es va fer a Arenys de Munt, l'any 1906, inaugurada l'1 de juliol per Trinidad M. De Oms, president accidental de la Diputació de Barcelona; Joaquim Sostals, governador interí de Barcelona i Joaquim Sagnier i Pio Valls, diputats del districte. L'exposició va tenir un important ressò mediàtic a la premsa de l'època.

Bibliografia

Enllaços d'interès:

[Associació Flor d'Alba](#)

[Associació Catalana de Puntaires](#)

